

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า โดยส่วนใหญ่งานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ บทบาทและสถานภาพของสตรี แม้จะมีการวิจัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะในสื่อมวลชนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น นิตยสารและหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ การวิเคราะห์สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อโฆษณา ตลอดจนงานสื่อเฉพาะกิจอื่นๆ เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรี ยังมีอยู่อย่างจำกัดมาก ดังนั้น การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนสตรีไทยในเว็ลด์ ไซด์ เว็บ จึงนับเป็นการศึกษาที่ถือเป็นการค้นคว้าแนวทางใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ประกอบด้วยการวิจัย 2 ลักษณะ คือ

1. **การวิเคราะห์เนื้อหา** (Content Analysis) โดยศึกษาลักษณะรูปแบบ และเนื้อหา ตลอดจนทิศทางการนำเสนอภาพของสตรีในเว็ลด์ ไซด์ เว็บ ด้วยการวิเคราะห์ตัวสารที่นำเสนอผ่านทางเว็ลด์ ไซด์ เว็บโดยมีประเด็นการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับสตรีไทย
2. **การสัมภาษณ์เชิงลึก** (Depth Interview) และการสอบถามข้อมูลผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Survey) ใช้ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจมุมมองหลักการและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ในการเสนอภาพสะท้อนของสตรีไทยในเว็ลด์ ไซด์ เว็บ

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. **แหล่งข้อมูลเอกสาร** ซึ่งแบ่งการค้นคว้าออกเป็น 2 ระดับ คือ

- เอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือและงานวิจัยซึ่งค้นคว้าจากห้องสมุด รวมทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา เพื่อทำความเข้าใจใน

ภาพรวมของภาพเกี่ยวกับสตรีไทยในสื่อชนิดต่าง ๆ ตลอดถึงเพื่อสร้างความเข้าใจ เรื่องการสื่อสารผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต

- เอกสารสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดยสืบค้น จากเว็ลด์ ไซด์ เว็บ เช่น งานวิจัย และบทความอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต และกรอบแนวคิดเรื่องอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษากรอบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อ เฉพาะชนิดนี้
- เว็บไซด์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสตรีไทยซึ่งได้จากการสืบค้นข้อมูลจากเว็ลด์ ไซด์ เว็บ เป็นการค้นคว้าเพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา อันเป็นระเบียบวิธีวิจัยหลักสำหรับการศึกษา เรื่องนี้

2. แหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ ผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือผู้ออกแบบเว็บไซต์ซึ่งเสนอเนื้อหา เกี่ยวกับสตรีไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยกำหนดประชากรในการศึกษา ด้วยการสืบค้นข้อมูลผ่านเสิร์ชเอนจินบนเครื่อง ช่าย เว็ลด์ ไซด์ เว็บ โดยการป้อนคำสำคัญ (key word) คือคำว่า "Thai Women" ผลที่ได้จาก การสืบค้นข้อมูลทั้งหมด คือ ประชากร โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้เสิร์ชเอนจินที่ได้รับความนิยมกันโดย ทั่วไป 5 ระบบ คือ

1. Yahoo (<http://www.yahoo.com>) เป็นบริการสืบค้นข้อมูลบนเว็บ ที่ได้รับความนิยม สูงที่สุด โดยใช้ผู้ที่รวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ มากถึง 150 คนเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล สำหรับการสืบค้น พบเว็บไซต์ที่แสดงผลจากการสืบค้นจำนวนทั้งสิ้น 31 เว็บไซต์
2. AltaVista (<http://www.altavista.com>) เป็นเสิร์ชเอนจินซึ่งมีขนาดใหญ่มากแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะด้านปริมาณการเก็บจำนวนดัชนีหน้า (page index) อีกทั้งยังมีบริการสืบ ค้นข้อมูลหลายรูปแบบ รวมถึงการสืบค้นภาพยนตร์บนเว็บไซต์ แสดงผลจากการสืบ ค้น จำนวน 2,840 เว็บเพจ
3. Infoseek (<http://www.go.com> หรือ www.infoseek.com) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ท่า (portal site) ซึ่งจัดทำโดย Infoseek และ Disney โดยมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย แม้เว็บท่าแห่งนี้จะเพิ่งเปิดตัวเมื่อต้นปี 1999 แต่ Infoseek เองก่อตั้งนับแต่ปี 1995 ผู้วิจัยพบข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับคำสำคัญ ถึง 16,700,688 เว็บเพจ

4. Lycos (<http://www.lycos.com>) เดิมทีใช้ระบบการค้นหาด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นระบบการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (directory) ในลักษณะเดียวกับ Yahoo พบผลการสืบค้นจำนวนทั้งสิ้น 27,400 เว็บไซต์
5. excite (<http://www.excite.com>) เป็นเสิร์ชเอนจินอีกระบบหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมสูง ด้วยการรวบรวมข้อมูลข้างเคียงอื่นๆ นอกเหนือจากข้อมูลบนเว็บมานำเสนอประกอบตามความเหมาะสม ไม่มีรายงานแสดงผลรวมจากการสืบค้น จึงไม่ทราบยอดของประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเว็บไซต์ที่จะทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเรียกดูข้อมูลจากเสิร์ชเอนจินแต่ละระบบ ๆ ละ 20 เว็บไซต์ เพื่อสำรวจจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษา โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกระทำแล้วเสร็จภายในวันเดียวกัน คือ วันที่ 20 มีนาคม 2543 และพิมพ์ผลที่ได้รับออกมาทางเครื่องพิมพ์ (printer) เพื่อกำหนดขอบเขตในการศึกษาอย่างชัดเจน เนื่องจากข้อมูลบนเว็ลด์ไวด์ เว็บจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ 10 อันดับแรกที่แสดงผลในแต่ละเสิร์ชเอนจิน หากพบว่ามีผลการแสดงผลซ้ำกันจะเรียกเว็บไซต์ลำดับถัดไปขึ้นมาศึกษาแทน รวมถึงการที่ไม่สามารถเรียกดูข้อมูลจากบางเว็บไซต์ที่แสดงผลออกมาได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุจาก การย้ายที่อยู่ของเว็บไซต์ การลบข้อมูลเก่าออกจากเซิร์ฟเวอร์ หรือความขัดข้องทางเทคนิคของเว็บไซต์นั้นๆ ในขณะที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ผู้วิจัยจะเรียกผลลำดับถัดไปขึ้นมาศึกษาทดแทนเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับเสิร์ชเอนจินตามลำดับ ดังนี้

1. Yahoo
2. AltaVista
3. Infoseek
4. Lycos
5. Excite

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 50 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล กลุ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งสารจะถูกคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างเว็บไซต์ โดยเลือกเฉพาะเว็บไซต์ลำดับที่ 1 และ 2 จากเลิร์ชเอ็นจินแต่ละระบบ หากปรากฏว่าเว็บไซต์ที่เลือกมีผู้ส่งสารอยู่ในต่างประเทศ ผู้วิจัยจะใช้วิธีส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) สัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด หากไม่ได้รับความร่วมมือหรือไม่สามารถติดต่อผู้ส่งสารที่ถูกเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ก็จะเลือกจากเว็บไซต์อันดับถัดไปขึ้นมา การอ้างอิงถึงผู้ให้สัมภาษณ์จะไม่มี การเปิดเผยรายละเอียดส่วนบุคคล เช่น ชื่อและตำแหน่ง ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายที่นิยมปฏิบัติ ในการทำวิจัยระดับอาชีพ

หน่วยในการวัด

ใช้ URL (ที่ตั้งของเว็บไซต์หรือเว็บเพจ) ซึ่งแสดงผลจากการสืบค้นข้อมูลเป็น 1 หน่วย สำหรับการศึกษ แม้ว่า URL ที่แสดงจะไม่ใช่หน้าแรกของโฮมเพจ (Home page) ก็ตาม โดย จำกัดการศึกษาเฉพาะเว็บเพจหรือเว็บไซต์ซึ่งแสดงผลจากการสืบค้นเท่านั้น โดยไม่ขยายผลไป ศึกษาในเว็บไซต์หลักที่เว็บเพจนั้นๆ ตั้งอยู่ เพื่อให้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เที่ยงตรงตามการ แสดงผลจากการสืบค้นมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบของเว็ลด์ ไวด์ เว็บ ศึกษาจาก

- ภาษาของเว็บไซต์ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีไทย
- ประเภทของเว็บไซต์ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีไทย
- องค์ประกอบในการจัดหน้าเว็บเพจ เช่น ใช้กราฟฟิก รูปภาพ ข้อความ ภาพเคลื่อนไหว เสียง หรือไฮเปอร์เท็กซ์ พิจารณาว่าให้ความสำคัญเกี่ยวกับสตรีโดยใช้ เทคนิคใดในการนำเสนอ

2. เนื้อหาของเว็ลด์ ไวด์ เว็บ อาศัยกรอบแนวคิดของชนัญชิ กาญจนอุไรโรจน์ ในการศึกษา ภาพลักษณ์สตรีในหนังสือพิมพ์รายวันในช่วงปี 2528-2537 ซึ่งแบ่งประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสตรี ไว้ 17 ประเด็นโดยยึดเกณฑ์การแบ่งตามแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535-2554 และประยุกต์เพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสม โดยมีการแบ่งการพิจารณาออกเป็นเนื้อหาประเภท ต่างๆ ดังนี้

สตรีกับการเมือง-กฎหมาย ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องระหว่างสตรีกับการเมือง การปกครอง การเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีตำแหน่งร่วมทางการเมืองในทุกระดับ การแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง รวมทั้งในแง่สิทธิหน้าที่ต่างๆ ที่พึงได้ของสตรีตามกฎหมาย

สตรีกับเศรษฐกิจ-ธุรกิจ ได้แก่ เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างสตรี กับความมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจทั้งภายในครอบครัว สังคมและประเทศ อาจเป็นผู้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

สตรีกับอาชีพทั่วไป ได้แก่ เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างสตรีกับการประกอบอาชีพต่างๆ รวมทั้งการถูกกีดกันไม่ให้ประกอบอาชีพบางประเภท หรือการได้รับการแต่งตั้งตำแหน่ง การเลือกปฏิบัติ เจตคติ ค่านิยมที่มีต่อการจ้างงาน หรือความสามารถของสตรี

สตรีกับสาธารณสุข ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนการวางแผนครอบครัว การทำแท้ง เป็นต้น

สตรีกับการศึกษา-อบรม หมายถึง เนื้อหาเกี่ยวกับด้านการศึกษาและอบรมทั้งในระบบและนอกระบบ

สตรีกับศาสนา รวมไปถึงวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณี

สตรีกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติโดยสตรี และหน้าที่ อิทธิพลของสตรีที่มีบทบาทต่อเรื่องนี้

สตรีกับธุรกิจบริการทางเพศ ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับสตรีและการขายบริการทางเพศ การตกเป็นเหยื่อที่ถูกล่อลวงมาบริการทางเพศ การมีอาชีพด้านบริการทางเพศ ตลอดจนการถูกทำทารุณกรรมทางเพศหรือเป็นเครื่องมือทางเพศแก่ผู้อื่น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

สตรีกับสื่อมวลชน ได้แก่ เนื้อหาด้านสื่อสารมวลชนที่น่าเสนอการต่อยอดความคิด ค่านิยมต่างๆ เกี่ยวกับสตรี นโยบายสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาสตรี การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในวิชาชีพสื่อมวลชน การเข้าถึงสื่อมวลชนของสตรีในชนบท เป็นต้น

สตรีกับสังคม ได้แก่ เนื้อหาที่น่าเสนอเกี่ยวกับสตรี และการรวมตัวกันของสตรีเพื่อสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม เช่น การตั้งมูลนิธิ การจัดแสดงดนตรีการกุศล หรือการพบปะสังสรรค์เพื่อความรื่นเริง หรือแสดงความยินดีเนื่องในวาระโอกาสต่างๆ เช่น แสดงความยินดี

เนื่องในโอกาสได้รับเครื่องราชย์ฯ การอวยพรวันเกิด หรือการร่วมแสดงความยินดีในโอกาส เปิดกิจการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

สตรีกับกีฬา ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับสตรีทั้งการเล่นกีฬาและกิจกรรมอื่นๆ อันเป็นกีฬาทุกประเภท

สตรีกับความงาม ได้แก่ เนื้อหาด้านสตรีกับความงาม ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การมีคุณธรรม การประกวดนางงาม การเดินแฟชั่น การแสดงแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผมหรือการแต่งหน้า เป็นต้น

สตรีกับเหยื่อของความรุนแรง ได้แก่ เนื้อหาที่แสดงถึงการที่สตรีตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางอาชญากรรม การประทุษร้ายต่อร่างกาย เช่น การจี้ ปล้น ช่มชืด ตบตี ทำร้ายร่างกาย ทั้งจากคนในครอบครัวและคนนอกครอบครัว

สตรีกับครอบครัว ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับสตรีและครอบครัว ทั้งสามี บุตร หรือ ญาติ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการครองชีวิตคู่ การหย่า การเลี้ยงดูบุตร การดำรงชีวิตประจำวันภายในครอบครัว เป็นต้น

สตรีกับความสามารถพิเศษ ได้แก่ เนื้อหาที่แสดงถึงความสามารถของสตรี นอกเหนือจากความสามารถในการศึกษา ทำงาน หรือทำอาชีพตามปกติ เช่น ความสามารถด้านปฏิกิริยากรรม ด้านดนตรี ด้านแต่งบทกวีของสตรีซึ่งไม่มีอาชีพโดยตรงด้านนี้

สตรีกับการพัฒนา ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับสตรีที่มีบทบาททั้งโดยทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อสังคมในทุกรูปแบบ รวมทั้งเนื้อหาด้านการพัฒนาอื่นๆ ที่ นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าวข้างต้น

อื่นๆ ได้แก่ เนื้อหาที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับข้อที่ได้กล่าวมา

3. **ทิศทางการนำเสนอภาพของสตรี** โดยพิจารณาว่าภาพที่ปรากฏในเว็ลด์ ไรด์ เว็บ (World Wide Web) ในทางบวก (positive) คือ ภาพหรือเนื้อหาที่แสดงทัศนคติที่ดีต่อสตรี หรือทางลบ (negative) คือ ภาพหรือเนื้อหาที่แสดงทัศนคติที่ไม่ดีต่อสตรี หรือเป็นกลาง (neutral) หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มุ่งให้ข้อเท็จจริงหรือความรู้โดยไม่เสนอข้อคิดเห็น และไม่มีคำใดๆ ที่แสดงออกในด้านบวกหรือลบ

การเก็บข้อมูล

1. เรียกดูรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 ตัวอย่าง โดยการสืบค้นข้อมูลด้วยเสิร์ชเอนจินและพิมพ์รายชื่อออกมา โดยใช้การป้อนคำสำคัญ คือ "Thai Women" เพื่อค้นคว้าหาที่ตั้งของเว็บไซต์ ที่มีความสัมพันธ์กับคำๆนี้สูงที่สุดจำนวน 10 อันดับแรกจากเสิร์ชเอนจินที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 ระบบ คือ

1. Yahoo
2. AltaVista
3. Infoseek
4. Lycos
5. Excite

การพิมพ์รายชื่อของเว็บไซต์กระทำในวันเดียวคือวันที่ 20 มีนาคม 2543 เนื่องจากผลที่แสดงจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ

2. ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาในเว็บไซต์ต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม ถึง 10 เมษายน 2543
3. สัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างบุคคลและการสัมภาษณ์ผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม ถึง 10 เมษายน 2543

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการวิเคราะห์ประเภทของเนื้อหา และทิศทางการนำเสนอภาพสตรีในเว็ลด์ ไซด์ เว็บ จะใช้เครื่องมือในการบันทึกข้อมูลเป็นตารางรหัส (Coding Sheet) เพื่อบันทึก 1) ภาษา 2) ประเภทของเว็บไซต์ 3) แหล่งต้นตอของข้อมูล 4) รูปแบบการนำเสนอ 5) ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีไทย และ 7) ทิศทางการนำเสนอ คือ เชิงบวก เป็นกลาง หรือเชิงลบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย